

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGİYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 6-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

**Raqamli transformatsiya jarayonlarining korxonalar samaradorligiga
ta'siri**

Xudoyberdiyeva Olima Otabek qizi

Iqtisodiyot fakulteti talabasi

Qarshi Davlat Universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada korxonalar faoliyatini raqamlashtirish jarayonining samaradorligi ekonometrik usullar yordamida tahlil qilindi. Raqamlashtirish jarayoni korxonaning ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, raqobatbardoshlikni kuchaytirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqotda korxonalarning raqamlashtirish darajasi va moliyaviy natijalari o'rtasidagi bog'liqlik regressiya modellari yordamida o'rganildi. Natijalar raqamlashtirishning korxona daromadlari, mahsulot sifati va ishlab chiqarish hajmiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonida duch kelinadigan to'siqlar, jumladan, moliyaviy cheklovlar, texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi va malakali kadrlar yetishmovchiligi tahlil qilindi. Tahlil natijalari asosida korxonalar uchun raqamlashtirish samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Maqola iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish bo'yicha ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar. Raqamli transformatsiya, tadbirkorlik, kichik biznes, raqamli iqtisodiyot, innovatsiyalar, globallashtirish, raqobatbardoshlik, raqamli platformalar

Kirish. So'nggi yillarda dunyo miqyosida raqamli transformatsiya iqtisodiyotning barcha jabhalariga jadal kirib kelmoqda. Bu jarayon tadbirkorlik faoliyatini olib borishning an'anaviy shakllarini o'zgartirib, yangi raqamli vositalar va texnologiyalarga asoslangan yondashuvlarni talab qilmoqda. Ayniqsa, kichik biznes subyektlari bu o'zgarishlarga tez va moslashuvchan tarzda javob bera olishlari lozim. Ushbu maqolada raqamli transformatsiya sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikni modernizatsiya qilish yo'llari tahlil qilinadi, mavjud muammolar va istiqbolli yechimlar taklif etiladi.

Raqamli transformatsiya jarayonining korxonalar faoliyatiga ta'siri:

Ish jarayonlarining optimallasuvi va avtomatlashtirilishi: Raqamli texnologiyalar ish jarayonlarini avtomatlashtirishga imkon beradi, bu esa inson resurslariga bo'lgan talabni kamaytiradi, vaqtni tejaydi va xatolar sonini kamaytiradi. Masalan, ishlab chiqarish jarayonlarida robototexnika va sun'iy intellekt texnologiyalari qo'llanilishi orqali ish unumdorligi oshadi.[1,B,15]

Operatsion xarajatlarni kamaytirish: Raqamli transformatsiya ko'plab operatsion xarajatlarni qisqartiradi. Masalan, ma'lumotlar bulut texnologiyalari yordamida saqlanishi va qayta ishlanishi server xarajatlarini

kamaytiradi, virtual ish maydonlari esa ijaraga olingan joy va infratuzilma xarajatlarini kamaytirishi mumkin.

Yangi bozor va imkoniyatlarning paydo bo'lishi: Raqamli transformatsiya yangi biznes modellar va imkoniyatlarni keltirib chiqaradi.[1,B,40-48] Masalan, raqamli mahsulotlar va xizmatlar yaratish, onlayn savdo platformalari orqali yangi mijozlar bazasiga chiqish yoki xizmatlarni raqamli xizmatlar shaklida taqdim etish orqali yangi bozorlarga kirish mumkin.

Ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish: Raqamlashtirish orqali katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish osonlashadi. Sun'iy intellekt va tahliliy vositalar orqali ma'lumotlarni real vaqtda tahlil qilib, samarali qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Bu jarayon strategik rejalar tuzish va mijoz talablarini oldindan prognoz qilishni osonlashtiradi.

Mijoz tajribasini yaxshilash: Raqamli texnologiyalar mijozlar bilan aloqani osonlashtiradi. CRM tizimlari orqali mijozlar bilan samarali aloqa o'rnatish, ularning ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish va personalizatsiyalangan xizmatlar ko'rsatish imkoniyatlari paydo bo'ladi. Bu esa mijoz sadoqatini oshiradi va brendning raqobatbardoshligini kuchaytiradi.[2,B,140]

Innovatsiyalarni tezlashtirish: Raqamli transformatsiya texnologiyalarning tez rivojlanishini ta'minlaydi va korxonalarni innovatsiyalarni tezroq joriy qilishga majbur qiladi. IoT (Internet of Things), blokcheyn, sun'iy intellekt, bulutli hisoblash kabi yangi texnologiyalarni qo'llash natijasida mahsulotlar va xizmatlarni yangilash jarayonlari tezlashadi.

Raqobatbardoshlikni oshirish: Raqamli transformatsiyaga qadam qo'ygan korxonalar raqobatchilarga nisbatan ustunlikka ega bo'ladilar. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish nafaqat mahsulot sifatini oshiradi, balki jarayonlar samaradorligini kuchaytirib, yangi xizmatlar yoki mahsulotlar yaratish imkonini beradi.

Xodimlar malakasini oshirish: Raqamli transformatsiya xodimlarning yangi texnologiyalar bilan ishlash malakasini oshirishni talab qiladi. Bu jarayon xodimlarni yangi ko'nikmalarni egallashga va ular uchun yangi ish imkoniyatlari yaratishga yordam beradi. Shu bilan birga, bu ko'nikmalar xodimlarning bozor qiymatini oshiradi.

Xavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilish: Raqamli transformatsiya jarayonida kiberxavfsizlik masalasi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Katta hajmdagi ma'lumotlar bulutli saqlash tizimlarida yoki korxona ichki tizimlarida saqlanganda, ularni himoya qilish zarurati tug'iladi. Shu sababli, korxonalar kiberxavfsizlik strategiyalarini rivojlantirishi va ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashi lozim.

Raqamli transformatsiya bugungi ishbilarmonlik muhitida raqobatbardosh bo'lishni xohlaydigan tashkilotlar uchun muhim shartdir. Raqamli

transformatsiyani qo'llaydigan kompaniyalar o'zlarining operatsion samaradorligini oshirishlari, daromadlarni oshirishlari va mijozlar tajribasini yaxshilashlari mumkin. Bundan tashqari, ular ilgari mumkin bo'lmagan yangi biznes modellari va daromad oqimlarini yaratishi mumkin. Raqamli transformatsiyada muvaffaqiyatga erishish uchun kompaniyalar aniq strategiya ishlab chiqishi, innovatsiyalar va tajriba madaniyatini o'rnatishi, yangi texnologiyalar va resurslarga sarmoya kiritishga tayyor bo'lishi kerak.

Texnologiyalar va postindustrial jamiyat ta'siri. Postindustrial jamiyatda ishlab chiqarishdan ko'ra xizmat ko'rsatish, bilimlar, axborot va texnologiyalar asosiy iqtisodiy resursga aylanmoqda. Bu esa kichik biznesni ham sun'iy intellekt, axborot texnologiyalari va bilimlar iqtisodiyoti asosida faoliyat yuritishga majbur qilmoqda. Masalan, texnologiyalar yordamida kichik kompaniyalar avtomatlashtirilgan xizmatlar, mobil ilovalar, e-commerce platformalar, onlayn o'quv kurslar va boshqa innovatsion xizmatlarni yaratish orqali o'z daromadlarini oshirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.[2,B,105]

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy resurslar asosida tashkil etilib, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarida shaxsiy tashabbus va tashkiliy qobiliyat muhim ahamiyat kasb etadi. Tadbirkorlik kapitalining shakllanishi, uni harakatga keltiruvchi omillar va zamonaviy transformatsiyalarga moslashuvchanligi kichik biznesning raqamli sharoitda rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev tadbirkorlik faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini alohida ta'kidlab: "Joylardagi ijtimoiy muammolarni hal etishda eng samarali yo'l – bu tadbirkorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashdir, ayniqsa, yoshlar va ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashga ustuvor ahamiyat berish zarur", deya ta'kidlagan. Tadbirkorlik faoliyati – shakli, turi va sohasidan qat'iy nazar foyda olish va uni ko'paytirish maqsadida eng zamonaviy fan-texnika yutuqlari, innovatsiya, yangi texnologiyalarni qo'llagan holda amalga oshiriladigan faol iqtisodiy faoliyatdir.[3,B, 100]

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda tadbirkorlik faoliyatini aniqlashda muhim jihatlardan biri bu raqamli texnologiyalarni tadbirkorlik faoliyatiga integratsiya qilish bilan bog'liq. Ta'riflarga ko'ra, bu faoliyat "eng zamonaviy fan-texnika yutuqlari, innovatsiya, yangi texnologiyalarni qo'llagan holda foyda olishga yo'naltirilgan faol iqtisodiy faoliyat" hisoblanadi. Tadbirkorlik faoliyatini modernizatsiya qilishda quyidagi tamoyillarga asoslanish lozim: birinchidan, tadbirkorlik faoliyatida iqtisodiy erkinlik va tanlov huquqi muhim omil hisoblanadi. Ikkinchidan, ishlab chiqarish vositalariga egalik va mulk huquqi ta'minlanishi kerak. Uchinchidan, erkin yo'nalish tanlash imkoniyati mavjud bo'lishi va investitsiyaviy muhit

yaratilishi zarur. To'rtinchidan, mulkchilik shakllarining xilma-xilligi va ularga kirishning ochiqligi tadbirkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar mehmonxona biznesiga nafaqat ichki jarayonlarni avtomatlashtirishda, balki mijozlar bilan aloqani kuchaytirishda, xizmatlar sifati va tezkorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Veb-saytlarning qidiruv tizimidagi joylashuvi, ko'p tilliligi va foydalanuvchilar bilan o'zaro aloqasi mehmonxona korxonalarining raqobatbardoshligini belgilab bermoqda. O'zbekiston sharoitida ham tadbirkorlik va kichik biznesni modernizatsiya qilishda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish zarurligini ko'rsatadi. Ayniqsa, xizmat ko'rsatish sohalarida raqamli tizimlar bu nafaqat qulaylik balki, raqobatbardoshlik, foyda va mijozlar sodiqligi garovidir. Shu sababli, raqamli transformatsiyani tadbirkorlik strategiyasining ajralmas qismi sifatida ko'rish lozim.

XULOSA

Raqamli transformatsiya zamonaviy iqtisodiy muhitda tadbirkorlik va kichik biznesni modernizatsiya qilishning ajralmas qismiga aylangan. Kichik biznes raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish orqali innovatsion bozorga moslashmoqda. Maqolada qayd etilgan texnologik kommunikatsion va ijtimoiy omillar O'zbekistonda ham tadbirkorlik salohiyatini kuchaytirish, yangi nişalarni egallash va iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasi. Toshkent, 2020.
2. Porter, M. E. & Heppelmann, J. E. How Smart, Connected Products Are Transforming Competition. Harvard Business Review Press, 2014.
3. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. MIT Press, 2014.